



Vetenskapsrådet

YTTRANDE

Datum

2018-06-25

Diarienummer

1.1.3-2018-5639

GD2018-142

Ert diarienummer

U2018/01074/UH

Handläggare

Kerstin Nordstrand

Utbildningsdepartementet

u.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande om betänkandet "Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring", (SOU2018:19)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare. Vetenskapsrådet avstår från att lämna synpunkter på de förslag som myndigheten anser falla utanför sitt ansvarsområde.

Övergripande synpunkter

Ambitionen att förbättra möjligheterna för lärare och forskollärare att engagera sig i forskning och utveckling (FoU) i sin egen verksamhet på ett systematiskt sätt är mycket positiv. Metoder och organisation för att ta in forskning som en del av den systematiska verksamhetsutvecklingen behövs. Det finns idag få vägar som ger möjlighet för lärare att ta initiativ till FoU. Vetenskapsrådet saknar dock i betänkandet i stort de konkreta förslag till modeller för samverkan mellan lärosäten och skolväsende som utredaren haft i uppdrag att ta fram. Det är beklagligt eftersom det gör det svårare att bedöma om de olika rekommendationerna har möjlighet att bli verkningsfulla för långsiktiga forskningssamarbeten, och vilken betydelse de skulle ha.

Utredningen lägger stor vikt vid att lärare, främst då de som har egen forskarutbildning, ska kunna driva egna forskningsprojekt hos skolhuvudman. Vetenskapsrådet ser positivt på att det i skolan blir fler lärare med forskarutbildning genom att lärare ges möjlighet till forskarutbildning eller på andra sätt. Integreringen av forskning i skolväsendets verksamhetsutveckling kan dock inte byggas upp enbart kring detta. Endast ett fåtal av landets lärare och forskollärare har idag en forskarutbildning, till doktors- eller licentiatexamen. Vetenskapsrådet anser att samverkan samtidigt behöver utvecklas mellan lärare i sin egenskap av erfarna professionsföreträdare, och forskare vid universitet och högskolor med tillgång till relevanta forskningsmiljöer.

Vetenskapsrådet menar att den definition som utredningen använder av praktikinrä forskning inte gynnar utvecklingen av skolans vetenskapliga grund. Forskning av relevans och betydelse för skolans praktik och

VETENSKAPSRÅDET
SWEDISH RESEARCH COUNCIL

Postadress/Postal address
Box 1035
SE-101 38 Stockholm
Sweden

Besöksadress/Visiting address
Västra Järnväggsgatan 3

Tel: +46-(0)8-546 44 000
Fax: +46-(0)8-546 44 180

Org. nr/Vat No
202100-5208

vetenskapsradet@vr.se
www.vr.se



Vetenskapsrådet

vetenskapliga grund finns inom många områden och samverkansformer behövs som öppnar för samarbeten inom alla dessa områden, och inte på förhand avgränsas alltför snävt.

Synpunkter på förslaget att reglera skolhuvudmännens ansvar att medverka i forskning (avsnitt 11.2.1)

Utredaren föreslår att skolhuvudmännens ansvar att medverka i forskning ska regleras i skollagen genom en allmänt hållen beskrivning av detta ansvar. En fråga av kritisk betydelse torde då vara hur skolhuvudmännens deltagande i forskning ska finansieras. Inom hälso- och sjukvårdsområdet tillskjuter landstingen och staten genom ALF-avtalet betydande belopp till utbildning, forskning och utveckling och kräver samtidigt regional samverkan mellan landsting och universitet. Utan tydliggörande av vad skolhuvudmännens ansvar för medverkan i forskningen består i riskerar en reglering att bli verkningslös.

Delade anställningar mellan lärosäten och skolhuvudmän diskuteras som en möjlig form av samverkan. Vetenskapsrådet vill framhålla att delade anställningar är mycket komplicerade med många praktiska svårigheter. Finansieringen av kombinerade anställningar måste också klargöras för att ha förutsättningar att bli framgångsrika. I de uppföljningar som gjorts av regeringens satsningar på forskarskolor för lärare och förskollärare framgår att lärosätena har svårt att rekrytera studenter (licentiander) till dessa forskarutbildningar, på grund av att många skolhuvudmän inte anser sig ha möjlighet att bevilja lärarna tid eller lön för forskarutbildningen. Svårigheterna att rekrytera studenter har lett till att Vetenskapsrådet får allt färre ansökningar från lärosätena för att organisera denna typ av forskarutbildning. Söktrycket är nu så lågt att det finns risk att anslaget på sikt inte kommer att kunna nyttjas fullt ut. Detta är ett exempel på att även långsiktiga statliga satsningar som inte matchas av ett kraftfullt engagemang från skolhuvudmännen riskerar att bli underutnyttjade.

Utredaren föreslår att möjligheten för skolhuvudmän att vara medelsförvaltare ska ses över, men specificerar inte vilka förändringar som då vore aktuella vilket gör förslaget omöjligt att ta ställning till.

Synpunkter på förslaget att premiera samverkan i forskning och utbildning vid anställningar på lärosäten (avsnitt 11.2.2)

Vetenskapsrådet anser att de tyngst vägande bedömningsgrunderna vid anställningar bör utgöras av vetenskaplig/konstnärlig samt pedagogisk skicklighet. Utöver det kan andra bedömningsgrunder tillämpas där det är relevant.

Synpunkter på förslaget att öka medelstillsdelningen för praktisknära forskning (avsnitt 11.2.5)

Utredaren anser att anslagen till praktisknära forskning vid lärosäten ska ökas men pekar samtidigt på svårigheten att få en samlad bild av den totala finansieringen av praktisknära forskning. Vetenskapsrådet noterar



Vetenskapsrådet

att det inte finns lättillgängliga uppgifter om finansiering av utbildningsvetenskaplig forskning generellt, med undantag av den forskning som finansieras av forskningsråden. Vetenskapsrådet ställer sig positivt till att en översikt över befintlig finansiering görs, men anser att den inte bör begränsas för snävt.

Utredaren rekommenderar regeringen att överväga en strategisk satsning på medel till behovsmotiverad forskning i nästa forskningspolitiska proposition. Vetenskapsrådet menar att det krävs långsiktiga lösningar för organisation, samverkansformer och finansiering för att möjliggöra ett aktivt engagemang från skolhuvudmän. Särskilda satsningar inom delar av systemet med kortvariga ekonomiska insatser är inte det bästa sättet att åstadkomma detta. Det är angeläget att det nationellt skapas ett robust system för att garantera en vetenskaplig grund i skolan och förskolan.

Utredaren rekommenderar vidare att praktisknära forskning föreslås ingå i EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation. Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté verkar för en ökad internationalisering av forskningsområdet utbildningsvetenskap och ser generellt positivt på åtgärder som ger ökade möjligheter för forskare inom detta område till europeiska såväl som andra internationella samarbeten

Yttrandet har beslutats av generaldirektör Sven Stafström i närvaro av rådsdirektören Ann Fust, chefsjuristen Anna Hörnlund och koordinatören Kerstin Nordstrand, föredragande. I den slutliga handläggningen har huvudsekreteraren för utbildningsvetenskap Eva Björck deltagit.

Sven Stafström
Generaldirektör

Kerstin Nordstrand
Koordinator